

Kunskapsprofil i förflyttningskunskap

FN:s konvention
om rättigheter för personer med
funktionsnedsättning (art 26.3)
"Konventionen ska främja tillgången
till kännedom om och användningen
av hjälpmedel och teknik som är
utformade för personer med
funktionsnedsättning som
främjar habilitering och
rehabilitering."

Kunskapsprofil i förflyttningskunskap

Förflyttningar är för många patienter en stor del av den träning och rehabilitering som sker i vardagen. Var du än arbetar inom vården kommer du med största sannolikhet att behöva stötta patienter vid deras förflyttningar. Förflyttningskunskap är därför för dig som vårdpersonal ett viktigt ämne att fortbildas inom. I den här skriften får du råd om vad en heltäckande fortbildning i förflyttningskunskap bör innehålla och hur den kan genomföras på ett bra sätt.

Skriften vänder sig till dig

- som arbetar med personförflyttningar inom vården
- som träffar personer med funktionsnedsättning inom rehabilitering
- som förskriver förflyttningshjälpmedel
- som utbildar medarbetare och anhöriga i förflyttningskunskap.

Du som vårdpersonal får, genom att arbeta med skattningsschemat i bakre delen av broschyren (sid. 9), ett verktyg för att tydliggöra din spetskompetens och visa på områden där du kan ta större ansvar. Det blir också tydligt vilka kunskapsområden som du vill och/eller behöver förstärka.

För dig som chef kan skriften vara ett hjälpmedel för att lättare kunna analysera den egna organisationens fördelar och eventuella brister så att du bättre kan planera och ansvara för vårdpersonalens fortbildning i förflyttningskunskap.

- **Med hjälp av den här skriften** kan vi (personal som arbetar med patienter, chefer på olika nivåer och vi som utbildar i förflyttningskunskap) tillsammans arbeta för att möta de krav som ställs på vården i svenska lagar och förordningar. Till exempel att hälso- och sjukvårdspersonal alltid har att *”...utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet...”* (Lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. LYSH). Och att *”Arbetsgivaren skall förvissa sig om att arbetstagaren har den utbildning som behövs och vet vad han har att iaktta för att undgå riskerna i arbetet”* (Arbetsmiljölagen kap. 3, § 3).

Om du som arbetar med patienter ställer tydliga krav på vilken fortbildning du behöver och om du som chef rätt identifierar organisationens kompetensbehov så är vinsterna stora för alla inblandade:

- kvaliteten i omvårdnaden ökar
- arbetsmiljön blir bättre
- organisationen utnyttjas effektivare

De kunskapsområden som utgör ämnet förflyttningskunskap har utformats av Hjälpmedelcenter Sverige tillsammans med arbetsterapeuter och fysioterapeuter verksamma på universitet och högskolor, företagshälsovård, hjälpmedelsförvaltning, kommunal rehabilitering och sjukhus.

För dig
som ansvarar för
utbildning av vård-
personal

Stärk dina medarbetares och organisationens kunskap

Förflyttningskunskap är ett tvärvetenskapligt ämne som bland annat omfattar biomekaniska grunder, belastningsergonomi och fysiologiska rörelsemönster samt arbetsmiljö- och hjälpmedelskunskap.

Felaktigt utförda förflyttningar är en av de vanligaste skadeorsakerna inom vården för såväl patienter som vårdpersonal. Med rätt kunskap kring hur vårdpersonal kan stödja förflyttningar och anpassa miljön kring patienterna kan vi arbeta preventivt, spara onödigt lidande, bevara patienternas förmågor över längre tid och dessutom skapa en bättre arbetsmiljö för vårdpersonalen.

FÖRFLYTTNINGSKUNSKAP ÄR VIKTIGT FRÄMST FÖR DEM SOM ARBETAR MED:

- att stödja person-/er med deras vardagliga förflyttningar
- rehabilitering och träning av personer med funktionsnedsättning
- förskrivning av förflyttningshjälpmedel
- utbildning av medarbetare och anhöriga i förflyttningskunskap

MED DET HÄR UNDERLAGET KAN DU:

- få en helhetsbild av personalgruppens kunskapsprofil i förflyttningskunskap
- tydliggöra spetskompetenser och områden där personer kan ta större ansvar
- välja ut kunskapsområden som organisationen behöver eller vill förstärka
- föra en dialog med medarbetare om vad de behöver för att utvecklas och kunna göra sitt arbete ännu bättre
- ställa tydliga krav på vilken fortbildning din avdelning behöver

För dig
som arbetar med
förflyttningar

Stärk din kunskap

Förflyttningskunskap är ett tvärvetenskapligt ämne som bland annat omfattar biomekaniska grunder, belastningsergonomi och fysiologiska rörelsemönster samt arbetsmiljö- och hjälpmedelskunskap.

BEHÄRSKAR DU ALLA OMRÅDEN FÖR ATT:

- arbeta på ett sätt som bevarar patientens förmågor vid deras vardagliga förflyttningar?
- arbeta på ett sätt som är rehabiliterande och skonsamt för din patient samtidigt som det är så skonsamt som möjligt för din egen kropp?
- träna personer med funktionsnedsättning i sina förflyttningar?
- kunna använda tillgängliga hjälpmedel för att ge adekvat stöd för din patient?

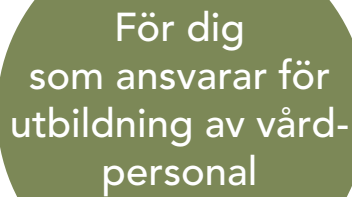
För dig som även arbetar med förskrivning och utbildning:

BEHÄRSKAR DU ALLA OMRÅDEN FÖR ATT:

- förskriva förflyttningshjälpmedel?
- utbilda medarbetare och anhöriga i förflyttningskunskap?

ANVÄNDER NI DET HÄR UNDERLAGET KAN NI:

- få en helhetsbild av er kunskapsprofil i förflyttningskunskap
- tydliggöra er spetskompetens och de områden där ni kan ta större ansvar
- välja ut kunskapsområden som ni behöver eller vill förstärka
- föra en dialog med er chef om vad ni behöver för att utvecklas och för att kunna göra ert arbete ännu bättre
- ställa tydliga krav på vilken fortbildning ni behöver

För dig
som ansvarar för
utbildning av vård-
personal

- ▶ För att utbildningen i förflyttningskunskap ska bli så bra som möjligt är det viktigt att du definierar vilka kunskaper enskilda medarbetare och organisationen saknar eller behöver få mer av.

På sidan 9 i den här skriften finns ett skattningsschema som innehåller alla de kunskapsområden som ingår i ämnet förflyttningskunskap. Genom att medarbetarna fyller i schemat får du fram vilka behov de och organisationen behöver utveckla när det gäller förflyttningar.

- ▶ Om medarbetarna i arbetsgruppen redan gått fortbildning inom förflyttningskunskap, se till att kunskapen fortfarande är aktuell. Det vill säga; inte äldre än fem år då ämnet är föränderligt och utvecklas som andra tvärvetenskapliga ämnen. Detta är särskilt viktigt om de i sin tur ska utbilda annan vårdpersonal.

Jämför gärna utbildarens utbud med organisationens kunskap och behov. Ring och prata med utbildaren om du känner dig osäker på kursinnehållet. Resonera om olika delar inom förflyttningskunskap som ni behöver fördjupning i.

Fortbildningens innehåll ska bygga på evidens och beprövad erfarenhet. Litteraturhänvisningar och källor ska anges.

- ▶ Kursledaren bör i samtliga avsnitt vara legitimerad arbetsterapeut eller fysioterapeut med pedagogisk kunskap och praktisk klinisk erfarenhet av förflyttningar. Det ger en garanti för att de metoder som lärs ut är de som kan och bör användas i patient- och rehabiliteringsarbete.

Ska din personal få sin fortbildning via en extern aktör kan du utgå från arbetsgruppens sammanfattningar av skattningsschemat för att specificera vilka delar som är aktuella för just din arbetsgrupp. Diskutera upplägg och gruppindelning med utbildaren så att rätt personalgrupp eller person får rätt kunskap.

För dig som arbetar med förflyttningar

- ▶ För att utbildningen i förflyttningskunskap ska bli så bra som möjligt är det viktigt att du tänker igenom vilka kunskaper du saknar eller behöver få mer av.

På sidan 9 i den här skriften finns ett skattningsschema som innehåller alla de kunskapsområden som ingår i ämnet förflyttningskunskap. Genom att fylla i schemat får du fram din egen kunskapsprofil.

- ▶ Om du har möjlighet att påverka valet av fortbildning bör du jämföra utbildarens utbud med din/er profil. Ring och prata med utbildaren om du känner dig osäker på kursinnehållet. Resonera om olika delar inom förflyttningskunskap som du/ni behöver fördjupning i.

Fortbildningens innehåll ska bygga på evidens och beprövad erfarenhet. Litteraturhänvisningar och källor ska anges.

- ▶ Kursledaren bör i samtliga avsnitt vara legitimerad arbetsterapeut eller fysioterapeut med pedagogisk kunskap och praktisk klinisk erfarenhet av förflyttningar. Det ger en garanti för att de metoder som lärs ut är de som kan och bör användas i patient- och i rehabiliteringsarbetet.

FÖR ATT UPPNÅ GOD FÄRDIGHET VID FORTBILDNINGSTILLFÄLLENA ÄR DET VIKTIGT ATT:

- grupperna är lagom stora. Nio till femton personer kan vara en lämplig storlek på grupp för en kursledare, beroende på lokal och tillgång till hjälpmedel
- teori och praktik blandas
- alla deltagare får träna förflyttningar praktiskt, med och utan hjälpmedel
- förflyttningarna tränas med/utan tekniska hjälpmedel i olika nivåer av medverkan från patienten i vardagliga situationer
- deltagarna får möjlighet att ställa frågor och reflektera utifrån sin egen arbetssituation

Om allt som ryms inom de olika ämnesområdena i förflyttningskunskap ska täckas in bör cirka tio till tolv dagar avsättas på heltid för fortbildning. Längden på utbildningen styrs av kursdeltagarnas förkunskaper samt omfattningen av de praktiska inslagen. En utbildningsinsats kan med fördel delas upp över tid och fler tillfällen.

För att känna trygghet i ett arbetssätt och vilja tillämpa det behöver man öva praktiskt och prova på olika moment i olika situationer

Skattningsschema

Sätt ett kryss på linjen där du anser att påståendet stämmer överens med dina kunskaper.

1. Teoretiska grunder utifrån ett förflyttningsperspektiv

Jag har god kunskap om:

a.) biomekaniska grundprinciper; tyngdlag, kraft, rörelseriktning, hävstång, stabilitet, friktion.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) fysiologiskt ("naturligt") rörelsemönster/rörelsebetende, och hur det påverkas av t.ex. funktionsnedsättning.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

2. Patienten

Jag har god kunskap om hur jag:

a) tillvaratar och stödjer patientens individuella förmågor till optimal delaktighet i sina förflyttningar (till exempel rörelseanalys av fysiska förmågor av betydelse för förflyttningen, kognitiv svikt och dess påverkan på förflyttningsförmåga, motivation, förståelse, kommunikations- och anpassningsförmåga).

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) kan använda en förflyttningssituation till att bli rehabiliterande/habiliterande i patientens vardag.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

3. Hjälpmedelskunskap

Jag har god kunskap om funktion, handhavande, skötsel etc. av:

a) hjälpmedel för manuella förflyttningar.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) personlyftar (stationära/mobila hjullyftar inklusive uppsyningslyft).

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

c) lyftselar och övriga lyfttillbehör.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

d) reglerbara sängar med tillbehör.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

e) rullstolar.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

forts.

4. Förflyttningar utan/med hjälpmedel

Jag har god kunskap om hur jag kan aktivera/tillvarata patientens "kraftkällor" och vilka grundförutsättningar som krävs vid förflyttningar som:

a) vändning i säng.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) längre upp i säng.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

c) upp på sängkanten och ner till liggande.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

d) längre bak/fram i rullstol, stol, säng och toalettstol.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

e) överflyttning till/från säng (brits), rullstol och toaletten.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

f) upp från golv.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

5. Vårdpersonal (arbetsterapeut, fysioterapeut, undersköterska, personlig assistent, sjuksköterska, anhörig m.fl.)

Jag har god kunskap om:

a) lämpliga arbetsställningar och rörelser för att minska belastning på kroppen.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) riskfaktorer för rörelseorganen vid arbete med förflyttningar.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

c) fysisk träning och dess effekter.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

d) kroppsmedvetenhet hos vårdpersonalen i förflyttningssituationer.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

e) bemötande och samspel mellan patient och vårdpersonal i förflyttningar.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

f) samspelet mellan vårdpersonal.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

6. Arbetsmiljö och förflyttning

Jag har god kunskap om:

a) arbetsmiljölagstiftning och gällande föreskrifter som berör förflyttning inom vård och omsorg.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) riskbedömning av olika förflyttningssituationer.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

c) omgivningsfaktorer, arbetsplatsens utformning, arbetsutrymme, platsbehov för en personförflyttning som behöver stöttning, lämpliga skor/kläder.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

7.Handledning och pedagogik

Jag har god kunskap om hur man:

a) handleder personer med funktionsnedsättning i sina förflyttningar.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

b) handleder vårdpersonal/anhöriga i förflyttningssituationer.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

c) utbildar vårdpersonal i förflyttningkunskap.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

d) planerar och lägger upp en utbildning i förflyttningkunskap.

Stämmer
inte alls

Stämmer
helt

Nu har du fyllt i hela formuläret!

Sammanfatta dina svar och använd dem i diskussioner med din chef.

Kunskapsprofil i förflyttningskunskap

Den här skriften är framtagen som hjälp vid planering av utbildning i förflyttningskunskap för all vårdpersonal som arbetar med personförflyttningar inom vården. Den är också tänkt som ett stöd till dig som planerar och ansvarar för vårdpersonals fortbildning i förflyttningskunskap.

Genom att följa våra råd skaffar du dig en bra överblick av din/din personals kompetens i förflyttningskunskap och inom vilka områden du/ni skulle behöva mer kunskap.

Vårdpersonal får ett verktyg för att tydliggöra sin spetskompetens och visa på områden där de kan ta större ansvar. På så sätt kan fortbildning i förflyttningskunskap diskuteras på arbetsplatsen och ni har en tydlig kravspecifikation inför en utbildning.

Skriften är framtagen av Hjälpmedelcenter Sverige (ett kunskapscenter för förflyttningskunskap) i samråd med: Sveriges Arbetsterapeuter och Fysioterapeuterna.

Skriften stöds av Distriktsköterskeföreningen Sverige, Nationella Föreningen för Specialistsjuksköterskor i Kirurgisk vård och Riksföreningen för Sjuksköterskan inom Äldrevård.

Du hittar ytterligare information kring förflyttningskunskap på Hjälpmedelcenter Sveriges webbplats, www.hmcsverige.se